

הורים עובדים במשבר הקורונה

ממצאים מסקר הורים, סקירה
משווה והמלצות מדיניות

דצמבר 2020

כתיבה: יערה מן

תוכן העניינים

2.....	תקציר
4.....	רקע
5.....	השלכות משבר הקורונה על הורים בישראל
5.....	השלכות ברמת הפרט והמשפחה
5.....	שינויים בתעסוקה בתקופת הקורונה
7.....	פגיעה כלכלית
9.....	עלייה בתחושות לחץ, חרדה ודכדוך
10.....	ויתורים בעבודה ובהורות
11.....	קבלת עזרה חיצונית
12.....	תחושות בנוגע לחזרה למסגרות
13.....	השלכות ברמת החברה והמשק
13.....	פגיעה בשוויון המגדרי
16.....	פגיעה משקית ישירה
16.....	פגיעה משקית עקיפה (השפעות חיצוניות)
18.....	מדיניות הסיוע להורים בתקופת הקורונה
18.....	סיוע כלכלי
18.....	סיוע בטיפול
19.....	סקירה משווה: מדיניות הסיוע להורים בתקופת הקורונה במדינות ה-OECD
24.....	סיכום והמלצות מדיניות

תקציר

הדוח שלפניכם מציג ממצאים מסקר חדש שבוצע במהלך חודש נובמבר 2020 בקרב כ-600 הורים לילדים עד גיל 18, לצד סקירה השוואתית של צעדי מדיניות ייעודיים להורים הננקטים במדינות שונות בתקופת הקורונה. מהדברים עולה תמונה קשה של הפקרת ציבור ההורים בישראל, שנדרשו ונדרשים עדיין להתמודד לבדם עם המשמעויות הכלכליות, הרגשיות והחינוכיות של סגירת מערכת החינוך ומסגרות הגיל הרך – הן במהלך הסגרים הכלליים והן במקרים של סגירות נקודתיות עקב חשיפה לחולים מאומתים במסגרות.

ממצאים עיקריים מסקר ההורים:

- מבין ההורים שהמשיכו לעבוד במהלך הקורונה, 38% צמצמו את שעות העבודה שלהם כדי לטפל בילדים. 23% נוספים לא צמצמו אך העידו שבן או בת זוגם צמצמו את שעות העבודה שלהם או יצאו לחל"ת.
- הצמצום הממוצע עומד על 4 שעות ביום, בעלות יומית ממוצעת של כ-260 ₪.
- בשקלול עלויות של אובדן שעות עבודה לצורך טיפול בילדים והוצאה על בייביסיטר, ניתן להעריך כי שני הסגרים עלו כ-7000 ₪ בממוצע למשק בית.
- 71% מכלל ההורים שהשיבו לסקר העידו שמצבם הכלכלי הידרדר במידה כלשהי מאז תחילת משבר הקורונה, ו-29% דיווחו שמצבם הכלכלי הידרדר במידה רבה או רבה מאוד. 61% מההורים שהמשיכו לעבוד העידו על הידרדרות כלכלית כלשהי. 34% ממי שהמשיכו לעבוד כשכירים ו-59% ממי שהמשיכו לעבוד כעצמאים, העידו על הידרדרות במידה בינונית ומעלה.
- 41% מההורים שהשיבו לסקר מעידים שהם חשים בתקופה הנוכחית יותר רגשות של לחץ, חרדה או דכדוך מאשר לפני משבר הקורונה, במידה רבה או רבה מאוד. נשים מעידות על עלייה בתחושות אלו בשיעורים גבוהים יותר מגברים – 46% לעומת 36.5%. הורים המשתייכים למשק בית שבו אחד מבני הזוג לא עבד לפני הקורונה (באופן זמני או קבוע) מעידים על עלייה פחותה בתחושות אלו, לעומת אלה המשתייכים למשקי בית בהם שני הורים עובדים – 37.5% ו-41% בהתאמה. 55% מההורים שעומדים בראשי בית חד-הוריים/יחידיניים העידו על עלייה בתחושות הללו במידה רבה או רבה מאוד.
- כ-40% מההורים העידו שהם חוששים לאבד את עבודתם בתקופה זו יותר משחששו לפני הקורונה במידה רבה או רבה מאוד.
- בקרב ההורים שהמשיכו לעבוד, 44% העידו שהם עשו ויתורים בגבולות שהציבו לילדיהם כדי להצליח לעבוד – במידה רבה או רבה מאוד. לעומת זאת, רק 25% מהאימהות ו-20% מהאבות העידו שהם עשו ויתורים בעבודה כדי להצליח לשמור על הגבולות החינוכיים שהציבו.
- 52.5% מהאימהות לילדים עד כיתה ד' העידו שאינן מרוצות מהזמן שהקדישו לעבודה בתקופה בה מסגרות החינוך היו סגורות, לעומת כ-35.5% מהאבות. 38% מהאימהות ו-31% מהאבות העידו שאינן מרוצות מהזמן שהקדישו לילדיהם בתקופה זו.
- במהלך הסגר הראשון, כ-23% מההורים העובדים נעזרו בסבים לצורך הטיפול בילדים, למרות הסכנות הבריאותיות הכרוכות בכך. בסגר השני שיעורם עלה ל-29%.
- נתוני הסקר מאפשרים להעריך כי אובדן ההכנסה הכולל מהפגיעה מאובדן שעות עבודה של הורים בשל הצורך לטפל בילדים עומד על כ-850 מיליון ₪ לכל שבוע שבו מסגרות החינוך לא פועלות.

- **הנתונים מצביעים על העמקה נוספת של הפערים המגדריים בשוק העבודה.** שיעור האימהות שהפסיקו לעבוד מיוזמתן במטרה לטפל בילדים גדול פי 6 משיעור הגברים שעשו זאת. שיעור הנשים שהפחיתו שעות עבודה על חשבוןן כדי לטפל בילדים גבוה ב-30% משיעור הגברים שעשו זאת.

ממצאים עיקריים מסקירת המדיניות הבינלאומית

- **רוב מדינות ה-OECD הפעילו תוכניות המאפשרות להורים עובדים לקחת חופשה לצורך טיפול בילדים, במימון מלא או חלקי, במקרה של סגר או של יציאה לבידוד עקב חשיפה של הילדים.**
- **מספר מדינות מאפשרות להורים עובדים להפחית את שעות העבודה שלהם באופן זמני כדי לטפל בילדים בתקופת הקורונה, ולקבל פיצוי כספי מהמדינה על אובדן שעות העבודה.**
- **מדינות רבות האריכו בתקופת הקורונה את הזכויות הניתנות לאימהות ולאבות עקב הריון ולידה.**
- **צעדי מדיניות נוספים בהם נקטו מדינות בודדות הם סבסוד תשלום לשירותי בייביסיטר, הגנה מיוחדת לנשים בהריון, השלמת הכנסה למסגרות טיפול לגיל הרך שנשארו פתוחות אך קיבלו פחות ילדים, ומענקי סיוע חד פעמיים (צעד שגם ממשלת ישראל נקטה בו).**

עיקרי ההמלצות

1. פיצוי הורים עובדים במקרה של סגירת מסגרות החינוך.

- בכל מקרה של סגירה, מלאה או חלקית, של מסגרות החינוך והטיפול הורים לילדים עד גיל 12 ששניהם עובדים יוכלו לבחור מבין האפשרויות הבאות:
- "חופשת טיפול" במימון ממשלתי של 80%-100% מהשכר.
- הפחתה בשעות העבודה ללא פגיעה בשכר או בזכויות. המעסיקים יהיו זכאים להחזר מהמדינה עבור אובדן שעות העבודה.
- הגשת בקשה להחזר עבור הוצאות טיפול בילדים בגובה של עד 200 ₪ ליום למשפחה, ועד 400 ₪ ליום למשפחה חד-הורית.
- הורים לילדים עם צרכים מיוחדים יוכלו לבקש החזר נוסף מהמדינה עבור הוצאות מיוחדות שיידרשו לשאת בהן בעקבות מגבלות הקורונה.
- הורים שילדיהם נמצאים בקבוצת סיכון ורופא הילדים המטפל ממליץ להשאירם בבית כדי למנוע חשיפה לנגיף, יהיו זכאים לנצל את הזכויות המנויות לעיל, כל עוד המלצת הרופא לא משתנה.
- **לקיחת אחריות ממשלתית על הפעלת מסגרות לילדי עובדים חיוניים וילדים במשפחות חד-הוריות/יחידניות, במקרה של סגר נוסף.**

יש לאפשר למפעילות של מסגרות פרטיות שיכולות ומעוניינות להישאר פתוחות לעשות זאת, ולפצות אותן על אובדן ההכנסה במקרה שהנחיות משרד הבריאות יחייבו צמצום של מספר הילדים במסגרת. באופן דומה, יש לשאוף להפעלת כל הגנים הציבוריים במתכונת מצומצמת, ולקבוע מדרג של קדימות המתעדף ילדי עובדים חיוניים, ילדים להורים יחידניים/חד-הוריים וילדים ממשפחות בעלות הכנסה נמוכה בהן שני ההורים עובדים. ככל שהמדינה תצליח לפתוח מסגרות רבות יותר במקרה של סגר, כך יפחתו העלויות של מודל הפיצוי המוצע בסעיף 1.

3. הארכת חופשת הלידה בתשלום עד סוף הסגר.

רקע

במדינת ישראל חיים למעלה מ-3 מיליון הורים לילדים מתחת לגיל 18, כ-2 מיליון מתוכם הורים לילדים צעירים עד גיל 9.¹ עוד לפני פרוץ משבר הקורונה, רבים מההורים הישראלים סבלו מעומס רגשי וכלכלי משמעותי, כתוצאה מריבוי שעות העבודה, עלויות המחייבה הגבוהות ותהליכי שחיקת השכר המאפיינים את המשק.² החודשים האחרונים הובילו להחמרה נוספת בעומסים הללו, עקב המצוקה הכלכלית המוגברת של משפחות רבות והקושי המועצם לשלב בין מחויבויות הבית למחויבויות העבודה במציאות של סגרים, בידודים וחוסר ודאות מתמשך.

משבר הקורונה הביא לפגיעה כלכלית רחבת היקף, שהורגשה, ברמה כזו או אחרת, ברוב משקי הבית בישראל. מי שאיבדו את פרנסתם נמצאים כמובן במצב קשה במיוחד של מצוקה כלכלית ואי ודאות תעסוקתית, אך סגרי הקורונה הציבו גם את ההורים שהמשיכו לעבוד במציאות בלתי אפשרית. במסגרתה, הם נאלצו לבחור שוב ושוב בין שמירה על פרנסתם לבין הענקת תשומת הלב הנחוצה לילדיהם בתקופה שבה הם היו זקוקים לה יותר מאי פעם. הורים המועסקים במשרות שהוגדרו כחיוניות למשק נאלצו לדאוג בעצמם למסגרות לילדים, בתנאים של היצע נמוך שממילא אינו תואם בהכרח את צורכיהם ובמקרים רבים נדרשו לשלם פעמיים – גם עבור המסגרות הסגורות וגם עבור המסגרות החלופיות שנפתחו במיוחד כדי לתת מענה לילדי עובדים חיוניים.

בדוח שלפניכם נציג ממצאים מסקר חדש שבוצע במהלך חודש נובמבר 2020 בקרב כ-600 הורים לילדים עד גיל 18, לצד סקירה השוואתית של צעדי מדיניות הננקטים במדינות שונות במטרה לסייע להורים לצלוח את תקופת המשבר. מהדברים עולה תמונה קשה של הפקרת ציבור ההורים בישראל, שנדרשו ונדרשים עדיין להתמודד לבדם עם המשמעותיות הכלכליות, הרגשיות והחינוכיות של סגירת מערכת החינוך ומסגרות הגיל הרך – הן במהלך הסגרים הכלליים והן במקרים של סגירות נקודתיות עקב חשיפה לחולים מאומתים במסגרות.

הדוח חושף את העלויות הכלכליות בהן נשאו ההורים במהלך שני סגרי הקורונה, ובכך הוא מאפשר להעריך את העלות של כל סגירה עתידית נוספת. בתוך כך, הוא עומד על הסוגיות העיקריות להן יש לתת מענה עכשיו ובעתיד ומציג המלצות מדיניות קונקרטיות אותן יש לאמץ בחודשים הקרובים כדי למנוע פגיעה משמעותית נוספת. ההמלצות מבוססות על ממצאי הסקר, על דוגמאות מהעולם ועל תובנות מחקריות חדשות.

¹הערכה על בסיס סקר כוח אדם, 2017, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

² יערה מן, [בין עבודה למשפחה: כיצד להקל על העומס הרגשי והכלכלי של הורים עובדים בישראל](#), קרן ברל כצנלסון, פברואר 2020.

השלכות משבר הקורונה על הורים בישראל

השלכות משבר הקורונה בכלל, ובפרט השלכות הסגרים הכלליים והסגירות הנקודתיות של מסגרות החינוך, הביאו לפגיעה משמעותית באוכלוסיית ההורים בישראל. כפי שיוזגם להלן, פגיעה זו מתבטאת הן ברמת הפרט והמשפחה – ברווחה הכלכלית והרגשית של הורים וילדים, והן ברמה המשקית.

השלכות ברמת הפרט והמשפחה

על מנת לעמוד ביתר דיוק על השלכות הקורונה על אוכלוסיית ההורים, בוצע סקר בקרב כ-600 אימהות ואבות לילדים עד גיל 18 שעבדו לפני משבר הקורונה. הפצת הסקר בוצעה על ידי חברת אייפאנל והמדגם מורכב מהורים מכל המגזרים ומכל שכבות האוכלוסייה. מבין המשיבים:

- 52.5% הן נשים ו-47.5% הם גברים.
- 82% הם יהודים ו-18% הם ערבים.
- 62% הם בעלי השכלה אקדמית וכ-25.5% הם בעלי השכלה על תיכונית לא אקדמית.
- בקרב היהודים, 47.5% הגדירו עצמם חילונים, 25% מסורתיים, 16% דתיים ו-11% חרדים. בקרב הערבים, 24% הגדירו עצמם חילונים, 61% מסורתיים ו-15% דתיים.
- כ-74% מהמשיבים הם הורים לילדים עד גיל 6 (ילידי 2015 ומטה), וכ-87% הם הורים לילדים עד כיתה ד' (כולל).

שינויים בתעסוקה בתקופת הקורונה

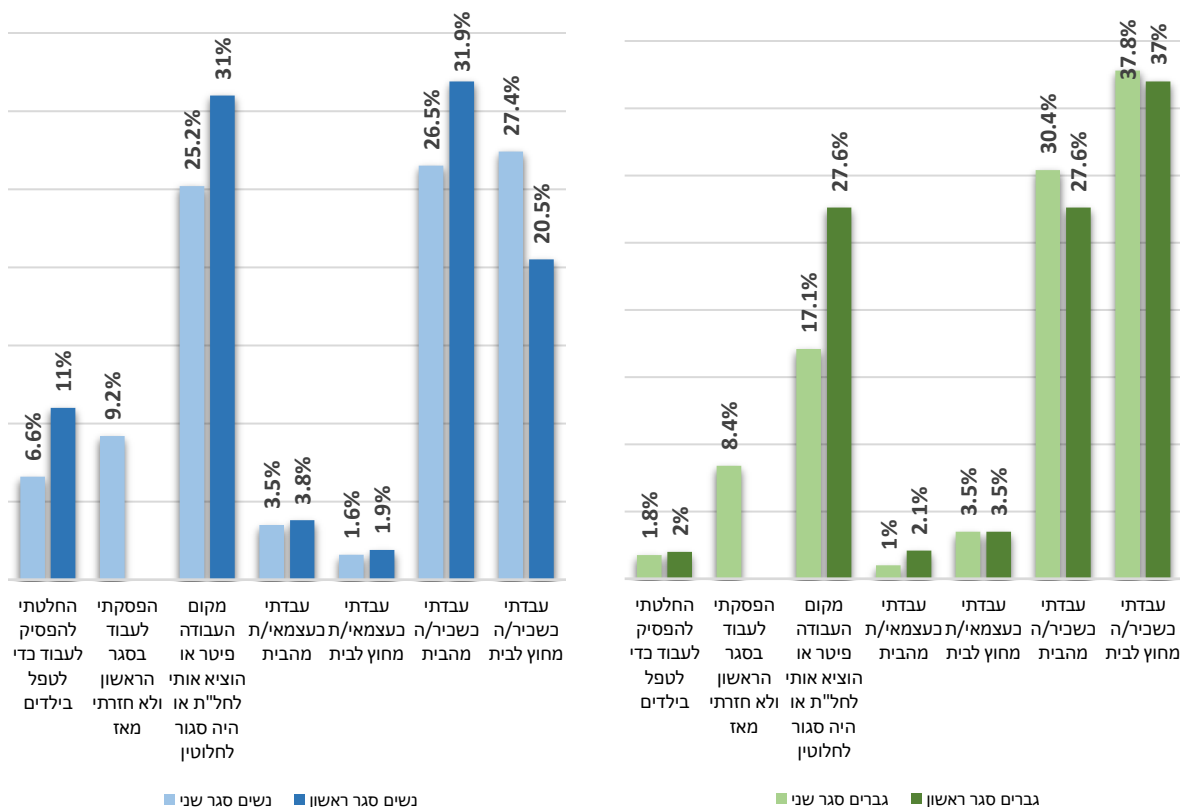
בשל הרצון לבחון את השפעת הקורונה על מאפיינים תעסוקתיים של הורים, הסקר פנה מלכתחילה רק להורים שעבדו לפני תחילת המשבר. כ-77% מהמשיבים השתייכו לפני הקורונה למשק בית שבו שני בני הזוג עובדים.

התרשים הבא מציג את השפעת הסגרים על המצב התעסוקתי של ההורים שהשיבו על הסקר. ניכר, שבאופן כללי, נשים איבדו את עבודתן באחוזים גבוהים יותר לעומת גברים, כאשר 42% מהנשים וכ-30% מהגברים לא עבדו כלל במהלך הסגר הראשון. במהלך הסגר השני, 41% מהנשים וכ-27% מהגברים לא עבדו כלל. בסגר הראשון, שיעור הנשים שהפסיקו לעבוד מיוזמתן כדי לטפל בילדים היה גבוה פי 5.5 משיעור הגברים שעשו כן.

שיעורי הפיטורין וההוצאה לחל"ת הגבוהים ביותר היו בקרב האוכלוסייה הערבית והאוכלוסייה החרדית. כ-41% מהמשיבים הערבים פוטרו או הוצאו לחל"ת במהלך הסגר הראשון לעומת כ-26.5% מהיהודים. נשים ערביות פוטרו בשיעורים גבוהים יותר – 43%, לעומת כ-37% מהגברים הערבים. כ-43.5% מהמשיבים החרדים פוטרו או הוצאו לחל"ת במהלך הסגר הראשון – 52% מהגברים החרדים ו-36% מהנשים החרדיות.

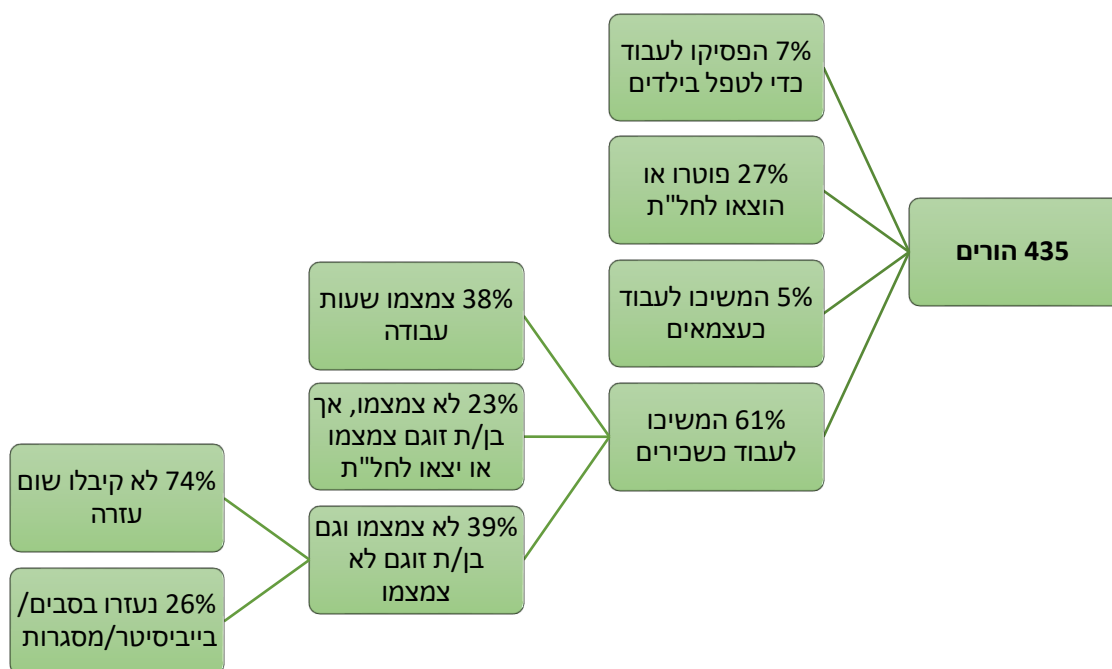
עוד עולה מהסקר, שבסגר השני יותר משיבים עבדו מחוץ לבית, בעיקר בקרב שכירים ושכירות. על פניו, גם שיעור העובדים שפוטרו או הוצאו לחל"ת היה גבוה יותר בסגר הראשון לעומת הסגר השני, אך יש לשים לב שכ-9% מהמשיבים איבדו את עבודתם בסגר הראשון ולא חזרו לעבודה עד הסגר השני.

תרשים 1. השפעת הסגרים על המצב התעסוקתי

בנוסף להשפעה המיידית של הסגרים על המצב התעסוקתי של ההורים, ביקשנו לבחון כיצד הורים שהמשיכו לעבוד במהלך הסגרים התמודדו עם הצורך ליישב בין טיפול בילדים לבין דרישות העבודה. התרשים הבא מציג רק את המשיבים שהם הורים לילדים עד כיתה ד' במשקי בית בהם שני ההורים עבדו לפני הקורונה (או במשקי בית יחידניים/חד הוריים), ומראה את השפעת הסגר על מצב התעסוקה ועל שעות העבודה של ההורים במהלך הסגר הראשון. ניתן לראות, כי מבין ההורים שהמשיכו לעבוד כשכירים במהלך הקורונה, 38% צמצמו את שעות העבודה שלהם כדי לטפל בילדים. 23% נוספים לא צמצמו, אך העידו שבן או בת זוגם צמצמו את שעות העבודה שלהם או יצאו לחל"ת. רק כ-39% מהמשיבים העידו ששני בני הזוג במשק הבית המשיכו לעבוד באותו היקף בתקופת הסגר. כ-74% מתוכם לא קיבלו שום עזרה לטיפול בילדים במהלך הסגר הראשון, אך אלה מהווים רק 17% מכלל ההורים העובדים לילדים עד כיתה ד'. משיבים שהעידו שצמצמו את שעות העבודה צמצמו בממוצע כ-4 שעות בעלות של כ-260 ש' ביום.

תרשים 2. השפעה על תעסוקה ועל שעות עבודה – הורים עובדים לילדים עד כיתה ד' (סגר ראשון)

שינויים בסגר השני לעומת הסגר הראשון

מספר ההורים שהמשיכו לעבוד במהלך הסגר השני היה דומה למספר ההורים שהמשיכו לעבוד בסגר הראשון, אך נרשמו הבדלים בהשפעה של שני הסגרים על שעות העבודה. בעוד שבסגר הראשון רק 39% מההורים השכירים לא הפחיתו את שעות העבודה שלהם בזמן שגם בני או בנות זוגם לא הפחיתו את שלהם, בסגר השני שיעורם גדל ל-50%. הבדל זה התאפשר, בין היתר, משום שיותר הורים קיבלו עזרה כלשהי במהלך הסגר השני. 74% מההורים שהמשיכו לעבוד מבלי לצמצם את שעות העבודה בסגר הראשון לא קיבלו שום עזרה בטיפול בילדיהם, בעוד שבסגר השני שיעורם ירד ל-58% בלבד.

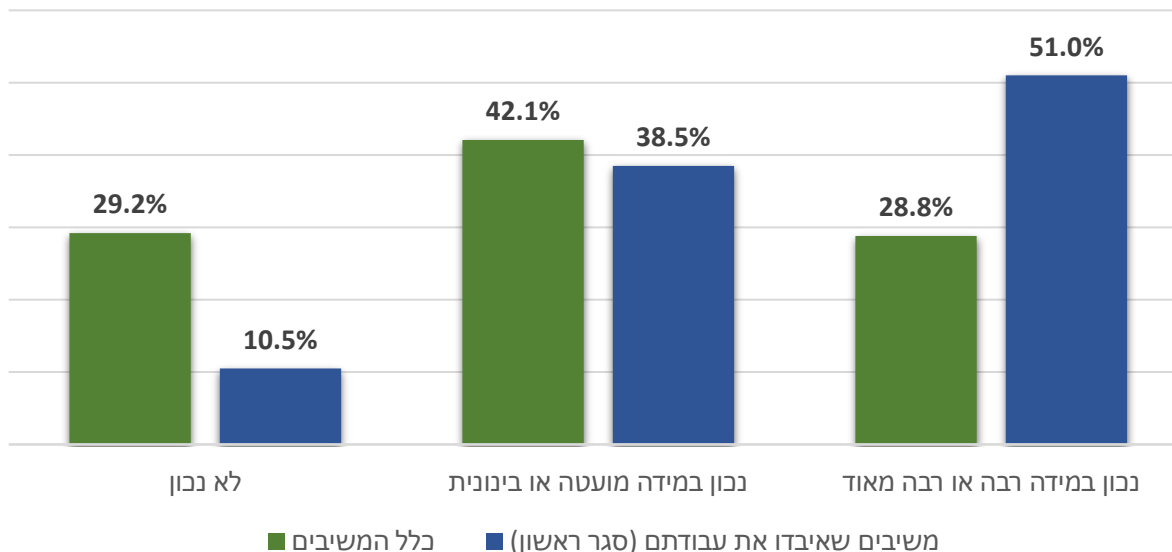
פגיעה כלכלית

משבר הקורונה הרע משמעותית את מצבם הכלכלי של רבים מאזרחי ישראל, הוביל לגל אבטלה חריף ולסגירה של עסקים רבים. גם מי שהמשיכו לעבוד נתקלו במקרים רבים בהפחתות שכר, בהורדת אחוזי משרה ובחוסר ודאות בנוגע להמשך העסקתם. עבור הורים לילדים המשמעות של פגיעה כלכלית עלולה להיות קשה יותר שכן הם נדרשים לפרנס לא רק את עצמם אלא גם את ילדיהם, ומציאות של מצוקה וחוסר ודאות כלכלית עלולה להוביל אותם לתחושות מוגברות של לחץ וחרדה. בנוסף, הורים לילדים הם במקרים רבים פחות גמישים ויתקשו יותר לעשות שינויים מרחיקי לכת באורח חייהם או במקום מגוריהם כדי להתאימם למצב כלכלי חדש.

בקרב ההורים שהשיבו לסקר, 71% העידו שמצבם הכלכלי הידרדר במידה כלשהי מאז תחילת משבר הקורונה, ו-29% דיווחו שמצבם הכלכלי הידרדר במידה רבה או רבה מאוד. נשים דיווחו בשיעורים גבוהים

יותר על פגיעה כלכלית משמעותית – 31% מהנשים דיווחו על כך שמצבן הידרדר במידה רבה או רבה מאוד לעומת 26.5% מהגברים.

תרשים 3. מצבי הכלכלי הידרדר מאז תחילת משבר הקורונה

באופן טבעי, הורים שפוטרו או הוצאו לחל"ת העידו על הפגיעה החמורה ביותר – 89.5% מהם דיווחו על הידרדרות כלכלית כלשהי, ו-51% מהם העידו שמצבם הורע במידה רבה או רבה מאוד. גברים שאיבדו את עבודתם נפגעו באופן חמור יותר מנשים שאיבדו את עבודתן – 61.5% מהגברים הללו העידו על הידרדרות רבה או רבה מאוד, לעומת 45% מהנשים, ככל הנראה משום שברוב המשפחות הגבר הוא המפרנס העיקרי ואובדן הכנסתו מהווה פגיעה קשה יותר במשק הבית.

גם הורים שהמשיכו לעבוד במהלך הסגר מעידים על הידרדרות במצבם הכלכלי בעקבות המשבר, אם כי במידה פחותה בהרבה. 61% העידו על הידרדרות כלכלית כלשהי. 34% ממי שהמשיכו לעבוד כשכירים במהלך הסגר הראשון ו-59% ממי שהמשיכו לעבוד כעצמאים, העידו על הידרדרות במידה בינונית ומעלה, ו-17.5% מהשכירים ו-41% מהעצמאים על הידרדרות רבה או רבה מאוד.

אובדן שכר עקב טיפול בילדים

כפי שמודגם בתרשים 2, הורים רבים צמצמו את שעות העבודה שלהם וחלקם אפילו יצאו לחלוטין משוק העבודה, על מנת לטפל בילדים. הטבלה הבאה עושה שימוש בממצאי הסקר כדי להעריך את הפגיעה הכספית בהורים לילדים עד כיתה ד'³ שהמשיכו לעבוד במהלך הסגרים, הנובעת רק מאובדן שעות עבודה לצורך טיפול בילדים ומהוצאה על בייביסיטר (בקרב שכירים, לא כולל פגיעה עקב הוצאה לחל"ת/פיטורין או עקב הפחתת שעות ביוזמת המעסיק).

³ החישוב התבסס על נתוני הסקר, ולפי חישוב של חודשיים של סגר מלא בחודשים מרץ עד מאי, ובסגר החגים על בסיס סגירה מלאה של מסגרות החינוך עד ה-18 באוקטובר, וסגירה חלקית של שבועיים נוספים עד לחזרת תלמידי כיתות א'-ב' למסגרות.

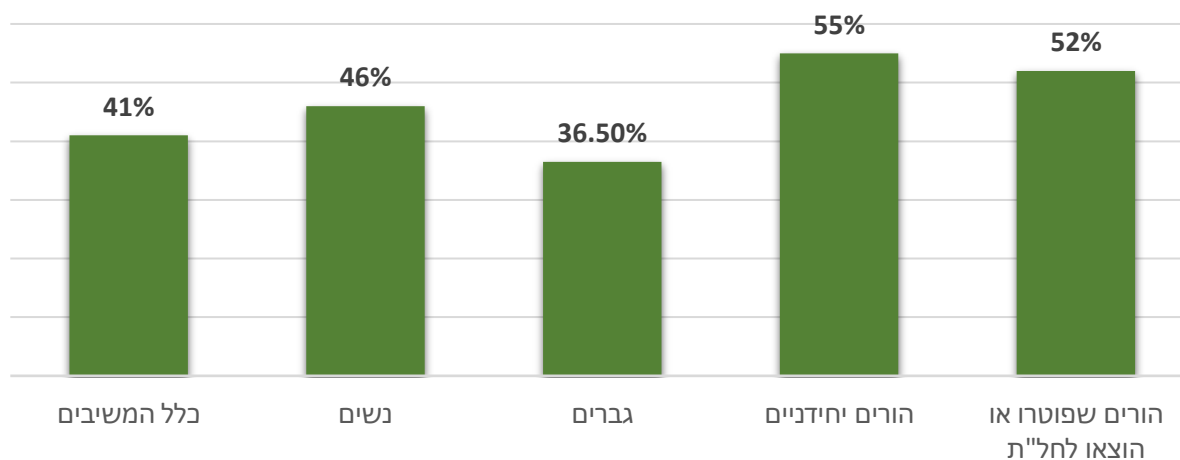
סגר ראשון	סגר שני	אובדן שעות עבודה – ממוצע למשק בית ⁴ הוצאה על בייביסיטר – ממוצע למשק בית סך הכול
4,000	2,170	
450	320	
4,450	2,490	

בסך הכול, הפחתת שעות עבודה לצורך טיפול בילדים והוצאות בייביסיטר עלו למשקי בית בהם שני ההורים עבדו לפני הקורונה כ-7,000 ₪ בממוצע לשתי תקופות הסגר ב-2020.

עלייה בתחושות לחץ, חרדה ודכדוך

41% מההורים שהשיבו לסקר מעידים שהם חשים בתקופה הנוכחית יותר רגשות של לחץ, חרדה או דכדוך מאשר לפני משבר הקורונה. המצב גרוע במיוחד בקרב הורים שפוטרו או הוצאו לחל"ת – 52% מהם העידו שהם חשים כך במידה רבה או רבה מאוד. נשים מעידות על עלייה בתחושות הלחץ, החרדה והדכדוך בשיעורים גבוהים יותר מגברים – 46% לעומת 36.5%. הורים המשתייכים למשק בית שבו אחד מבני הזוג לא עבד לפני הקורונה (באופן זמני או קבוע) מעידים על עלייה פחותה בתחושות השליליות הללו, לעומת אלה המשתייכים למשקי בית שבהם שני הורים עובדים – 37.5% לעומת 41% בהתאמה. 55% מההורים שעומדים בראשי בתים חד הוריים או יחידניים העידו על עלייה בתחושות הללו במידה רבה או רבה מאוד.

תרשים 4. שיעור המשיבים שהעידו כי הם חשים יותר רגשות של לחץ, חרדה או דכדוך מאשר לפני הקורונה - במידה רבה או רבה מאוד

⁴ החישוב כולל את אובדן ההכנסה המוערך בעקבות אובדן שעות עבודה חלקי או מלא (במקרה של הורים שהפסיקו לעבוד מיוזמתם).

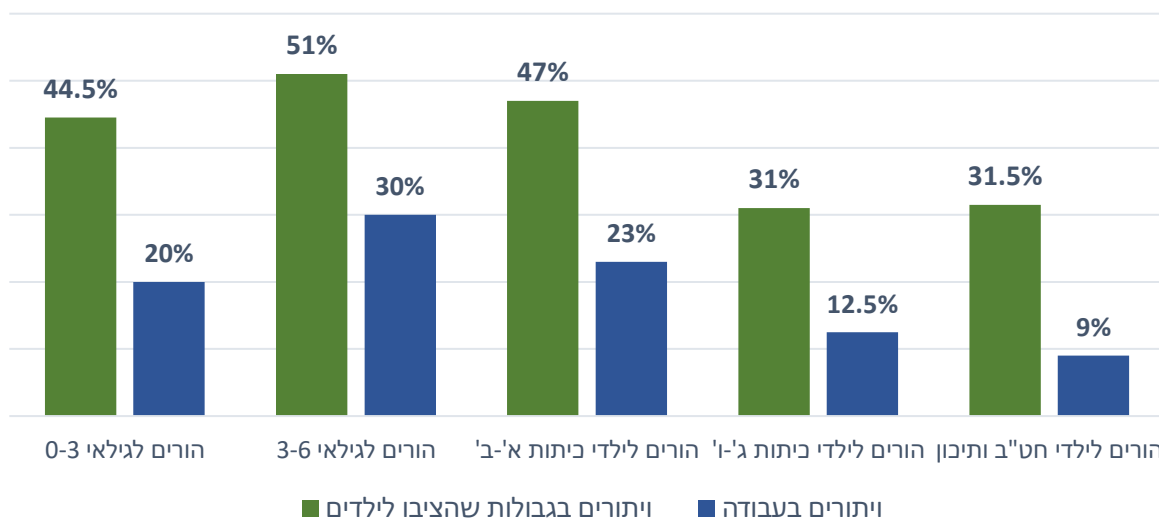
בנוסף לתחושות הכלליות הללו, הורים רבים העידו שהם חוששים לאבד את עבודתם בתקופה זו יותר משחששו לפני הקורונה. בסך הכול, כ-40% מההורים העידו שהם חוששים מכך במידה רבה או רבה מאוד, כאשר שיעור האבות החוששים גבוה משיעור האימהות – 43.5% לעומת 38.5%.

ויתורים בעבודה ובהורות

מציאות החיים של הורים בישראל מאופיינת גם בשגרה במתח עז בין ספירת העבודה לספירת המשפחה, המתבטא בווייתורים משמעותיים בכל אחד מהתחומים הללו.

בקרב ההורים שהמשיכו לעבוד במהלך סגרי הקורונה, 44% העידו שהם עושים ויתורים בגבולות שהציבו לילדיהם כדי להצליח לעבוד במידה רבה או רבה מאוד. לעומת זאת, רק 25% מהאימהות ו-20% מהאבות העידו שהם עושים ויתורים בעבודה כדי להצליח לשמור על הגבולות החינוכיים שהציבו.

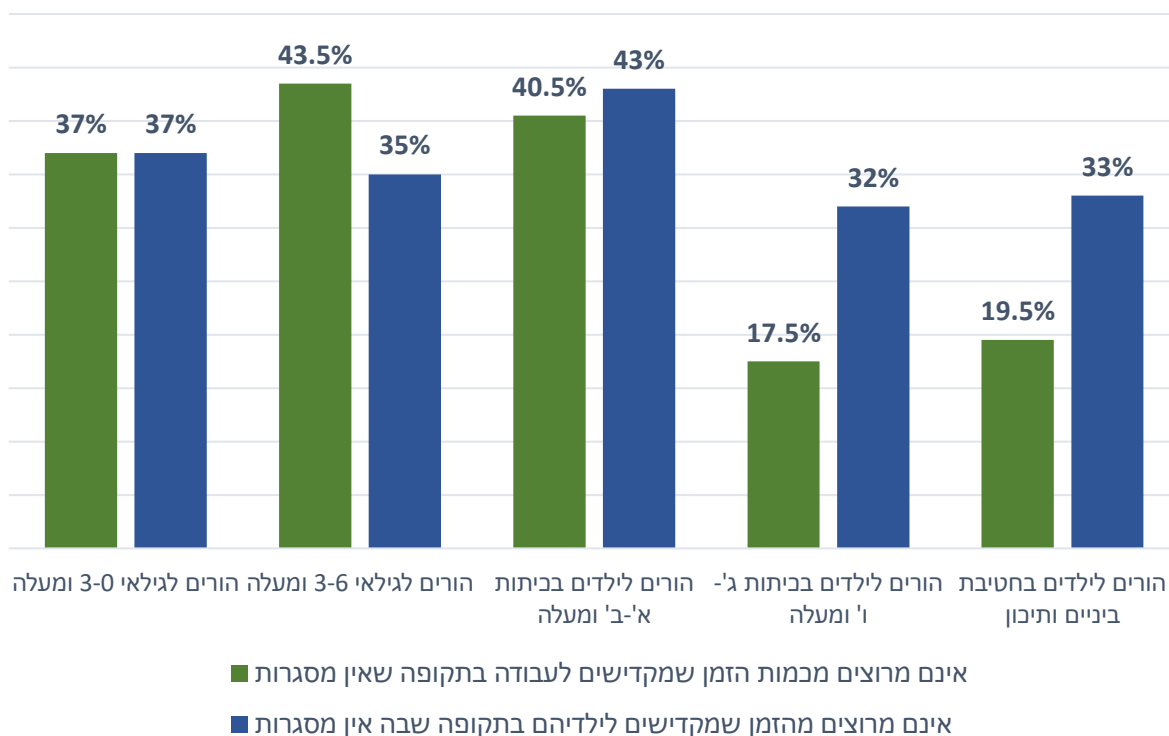
תרשים 5. ויתורים בעבודה לטובת חינוך הילדים לעומת ויתורים על חינוך הילדים לטובת העבודה (שיעור ההורים שהשיבו שהם ויתרו במידה רבה או רבה מאוד, לפי גיל הילד הצעיר)

באופן מפתיע, על אף שהויתורים בעבודה משמעותיים פחות לעומת הויתורים החינוכיים, ההורים מרגישים שהם עדיין אינם מרוצים מהזמן שהם מצליחים להקדיש לעבודה בתקופה שבה אין מסגרות.

נשים במיוחד אינן מרוצות מהזמן שהן מקדישות לעבודה כשאינן מסגרות. בקרב הורים לילדים עד כיתה ד', 52.5% מהאימהות העידו שהן מרוצות מהזמן שהן מקדישות לעבודה במידה מועטה או בכלל לא, לעומת כ-35.5% מהאבות. נשים גם פחות מרוצות מהזמן שהן מקדישות לילדים בתקופה זו, אך הפער המגדרי קטן יותר. 38% מהאימהות ו-31% מהאבות לילדים עד כיתה ד' העידו שאינם מרוצים.

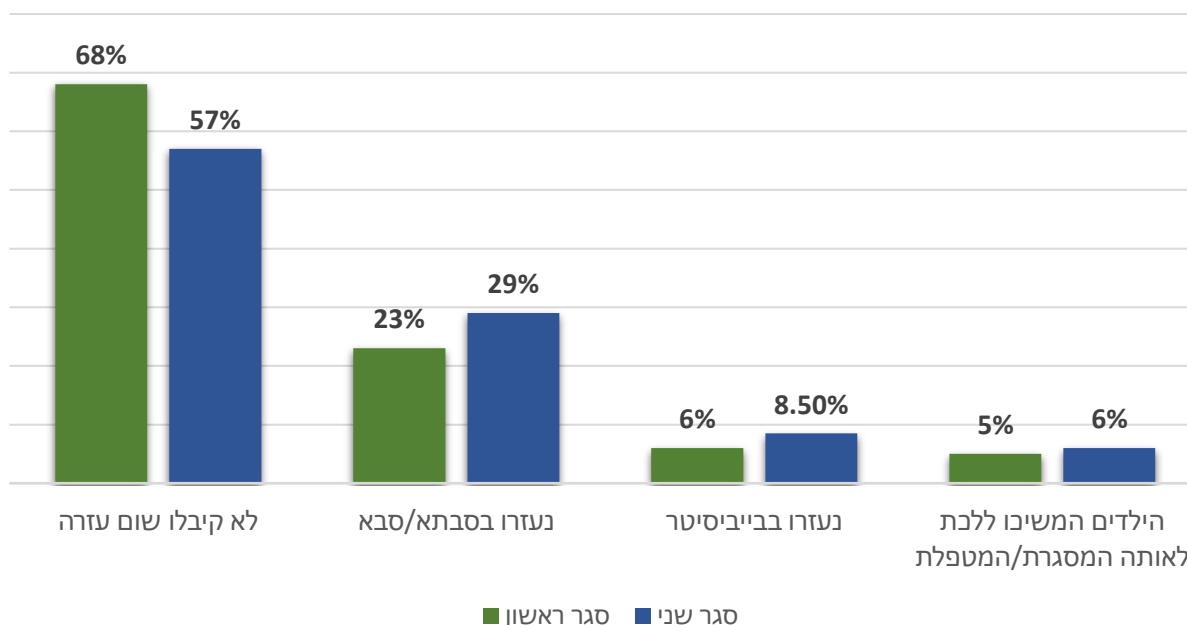
תרשים 6. שביעות רצון מהזמן שמוקדש לעבודה ומהזמן שמוקדש לילדים בתקופה בה אין מסגרות (לפי גיל הילד הצעיר)

קבלת עזרה חיצונית

ההורים שהשיבו לסקר התמודדו בדרכים שונות עם הקושי לשלב בין חובות העבודה לחובות המשפחה בתקופת הסגרים. בהקשר זה, הקושי הגדול ביותר ניצב בפני הורים שגם הם וגם בני או בנות זוגם המשיכו לעבוד. במהלך הסגר הראשון פחות הורים קיבלו עזרה חיצונית לצורך טיפול בילדים לעומת הסגר השני, כפי שמוצג בתרשים הבא. מעניין לציין שגם במהלך הסגר הראשון, שהיה מאופיין בציות גבוה יותר להנחיות ובחששות גדולות יותר מהידבקות במחלה, ובפרט בקרב אוכלוסיות מבוגרות הנמצאות בסיכון, קרוב לרבע מההורים העובדים נעזרו בהוריהם המבוגרים לצורך הטיפול בילדים.

תרשים 7. איזו עזרה חיצונית קיבלתם במהלך הסגרים? (שיעור המשיבים בקרב הורים לילדים עד כיתה ד' שהמשיכו לעבוד)

תחושות בנוגע לחזרה למסגרות

הורים רבים מעידים על פחד מהידבקות של ילדיהם בקורונה עם החזרה למסגרות ורבים עוד יותר פוחדים מכניסה לבידוד. בסך הכול, כ-42.5% מההורים העידו שהם פוחדים שילדיהם יידבקו בקורונה במידה רבה או רבה מאוד ו-51% פוחדים שייאלצו להיכנס לבידוד בעקבות חשיפה של ילדיהם במסגרות החינוך. על אף תמונת המצב הזאת, 52% מההורים השיבו בכלל לא או במידה מועטה כאשר נשאלו אם היו מעדיפים שילדיהם יישארו בבית עד למציאת חיסון, ורק 27% מהם השיבו במידה רבה או במידה רבה מאוד.

הורים לילדים קטנים מאוד והורים לילדים גדולים מאוד פוחדים במיוחד מהידבקות ילדיהם. 50% מההורים שילדם הגדול ביותר הוא מתחת לגיל 3 ו-51.5% מההורים לילדים בגיל התיכון פוחדים מהידבקות ילדיהם בעקבות החזרה למסגרות במידה רבה או רבה מאוד. זאת, לעומת כ-38.5% מההורים שילדיהם הגדולים נמצאים בין שתי קבוצות הגיל הללו.

השלכות ברמת החברה והמשק

פגיעה בשוויון המגדרי

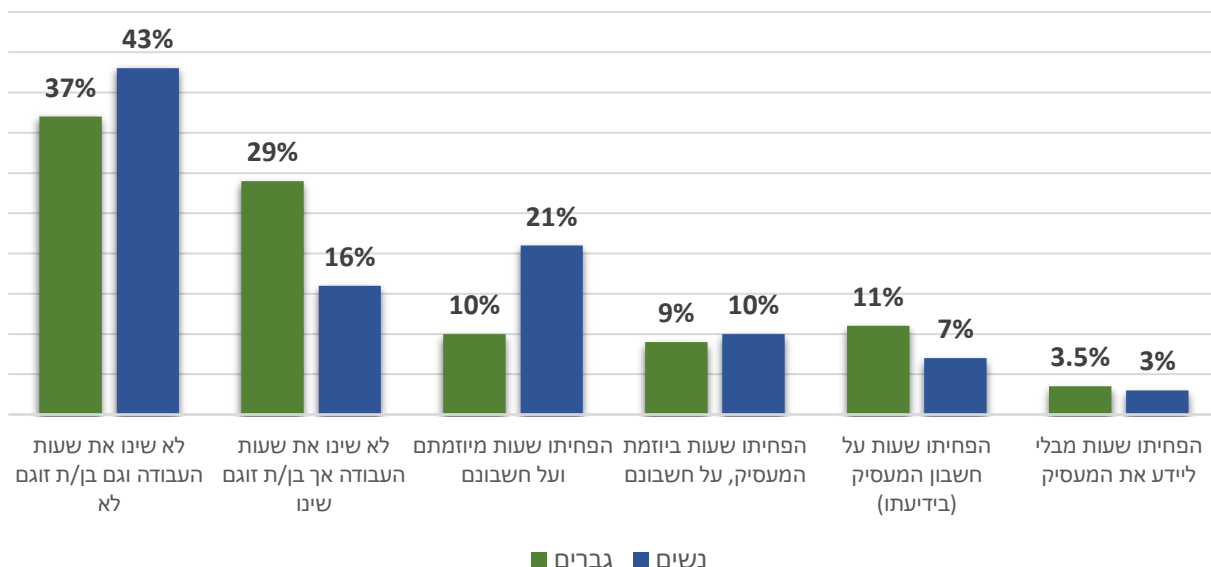
מחקרים חדשים, שהתפרסמו בחודשים שמאז פרוץ המשבר, מצביעים על כך שהפגיעה התעסוקתית שנשים חוות עקב משבר הקורונה גדולה יותר מזו של גברים. לא רק שנשים נמצאות בסכנה גדולה יותר לאבד את עבודתן⁵, אלא שגם נשים שהמשיכו לעבוד משלמות מחירים תעסוקתיים גבוהים במיוחד. המחקרים מראים שהפרודוקטיביות של אימהות שעבדו מהבית בזמן שמסגרות החינוך היו סגורות נפגעה בשיעורים גבוהים יותר לעומת זו של האבות⁶, שהן הפחיתו שעות או עזבו את העבודה כדי לטפל בילדים בשיעורים גבוהים יותר⁷ ושהן נשאו בנטל משמעותי יותר ממטלות הבית והטיפול בילדים לעומת בני זוגן ובהשוואה לנטל שנשאו בו לפני הקורונה.⁸

גם הסקר שמוצג בדוח זה מצביע על הפגיעה המוגברת של המשבר על עבודתן של נשים. ראשית, כפי שכבר הוזכר, שיעור האימהות שפוטרו או הוצאו לחל"ת בעקבות הקורונה גבוה בהשוואה לאבות. בנוסף, שיעור האימהות שהפסיקו לעבוד מיוזמתן במטרה לטפל בילדים גדול פי 6 משיעור הגברים שעשו זאת: 12% מהאימהות לילדים עד כיתה ד' הפסיקו לעבוד כדי לטפל בילדים, לעומת כ-2% מהאבות לילדים בגילים אלו.

בנוסף לסיכוי המוגבר של נשים לאבד את עבודתן במהלך הקורונה, אי השוויון המגדרי ניכר גם בקרב משפחות בהן שני בני הזוג המשיכו לעבוד. תרשים 6 שהוצג בחלק הקודם, חושף פער מגדרי משמעותי כאשר נשים מעידות בשיעורים גבוהים יותר על כך שאינן מרוצות מהזמן שהקדישו לעבודה בתקופה שבה המסגרות לא פעלו. משיבים שכירים שהמשיכו לעבוד במהלך הסגר נשאלו אם הפחיתו את שעות עבודתם כדי לטפל בילדים. התרשים הבא מציג את תשובותיהם של הורים לילדים עד כיתה ד' וחושף פערים מעניינים בין נשים לגברים.

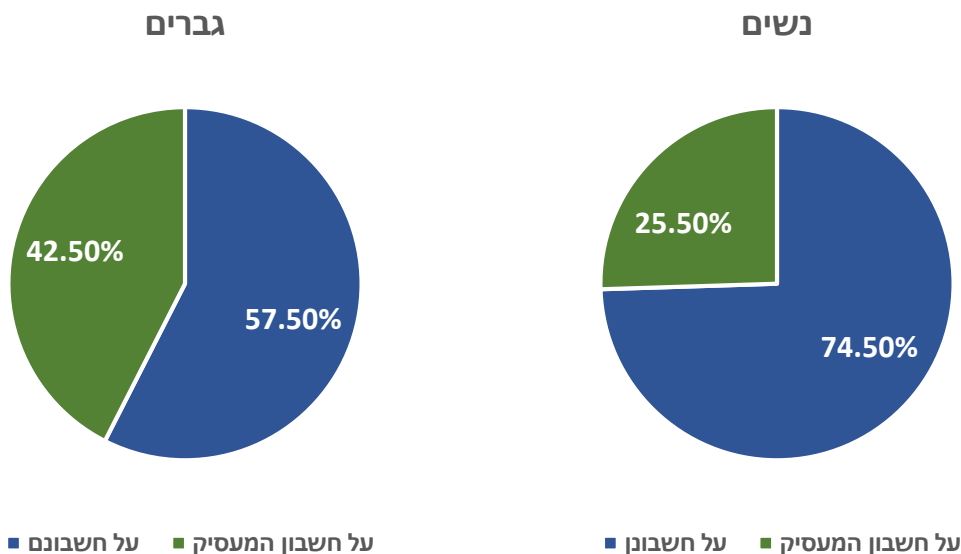
⁵ יעל חסון והדס בן-אליהו, [מאחורי המספרים: השלכות הקורונה על נשים בישראל](#), מרכז אדוה ומכון ון-ליר, יוני 2020.
⁶ Etheridge, B., Wang, Y., & Tang, L. [Worker Productivity during Lockdown and Working from Home: Evidence from Self-Reports](#). *Covid Economics* 118, 2020.
⁷ Collins, C, Landivar, LC, Ruppanner, L, Scarborough, WJ. [COVID-19 and the gender gap in work hours](#). *Gender Work Organ.* 2020.
⁸ Boca, D. D., Oggero, N., Profeta, P., & Rossi, M. (2020). [Women's work, housework and childcare, before and during COVID-19](#)

תרשים 8. שינוי שעות העבודה (בקרב הורים שכירים לילדים עד כיתה ד' שהמשיכו לעבוד)

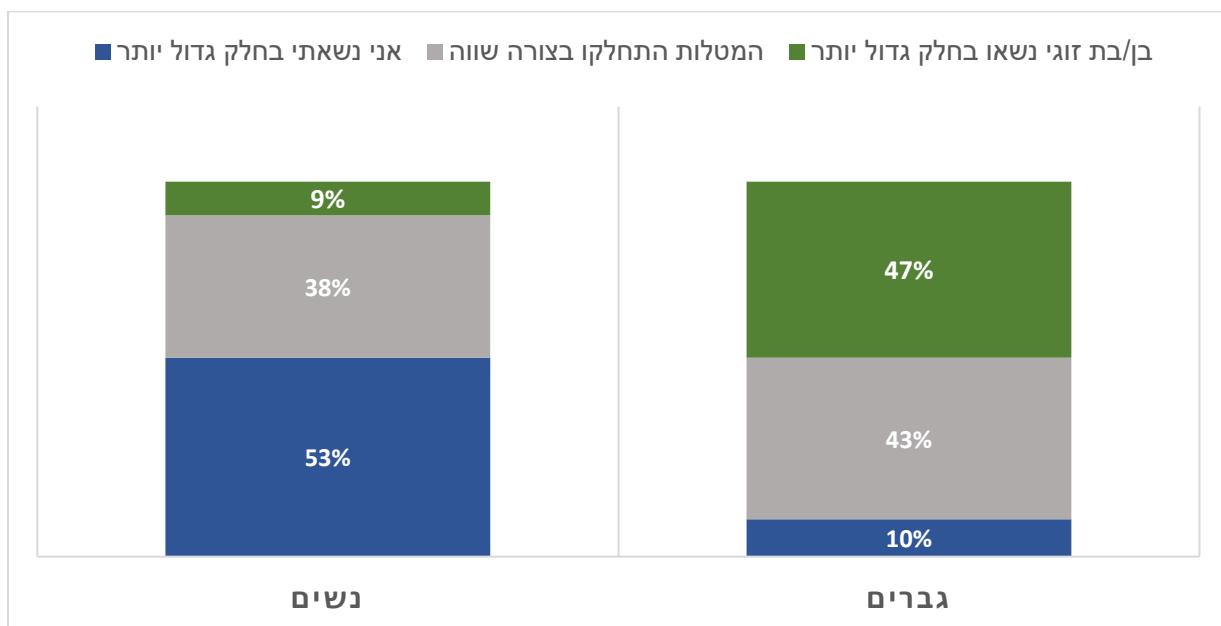
ניתן לראות, כי שיעור הנשים שלא הפחיתו את שעות העבודה שלהן בשעה שבן זוגן לא הפחית את שלו נמוך משמעותית מהמקרה ההפוך. בסך הכול, מבין כלל המשיבים במשקי בית בהם יש ילד עד כיתה ד' ושני ההורים עבדו לפני הקורונה, 43% מהנשים עזבו את עבודתן או הפחיתו שעות כדי לטפל בילדים, לעומת 27% מהגברים. בנוסף לנתונים הללו, ניתן להצביע על הבדל מגדרי מובהק באופן התשלום על אובדן שעות העבודה. שיעור הנשים שהפחיתו שעות עבודה וספגו בתמורה ירידה בשכרן או הפחתת ימי חופש גבוה פי 2 משיעור הגברים שעשו זאת. לעומת זאת, שיעור הנשים שהפחיתו שעות על חשבון המעסיק – בין אם בידיעתו ובין אם לא – קטן ב-45% משיעור הגברים שעשו זאת.

תרשים 9. תשלום עבור אובדן שעות עבודה בקרב שכירים שהפחיתו את שעות העבודה שלהם

גם בשגרה, נשים נושאות בחלק גדול יותר ממטלות הטיפול ומשק הבית. בתקופת הקורונה, שהות המשפחה כולה בבית במהלך כל שעות היום הגדילה משמעותית את היקף המטלות ואת כמות הזמן שנדרשת כדי לבצען. התרשים הבא מציג את חלוקת התפקידים בבית במהלך הסגר הראשון, בקרב משיבים שהמשיכו לעבוד. 53% מהנשים העובדות מעידות כי הן נשאו בחלק גדול יותר ממטלות הבית לעומת בן זוגן, לעומת 10% מהגברים בלבד שהעידו שהם נשאו בחלק גדול יותר. 47% מהגברים העידו שבנות זוגן נשאו בחלק גדול יותר ממטלות הבית לעומת 9% מהנשים שדיווחו כי רוב מטלות הבית בוצעו על ידי בני זוגן.

תרשים 10. חלוקת התפקידים במהלך הסגר (סגר ראשון, משיבים שהמשיכו לעבוד)

הנתונים שעולים מהסקר מאששים ממצאים מחקריים שמראים שהפגיעה במעמדן התעסוקתי של נשים במהלך הקורונה היא חמורה ומדאיגה. קיים חשש אמיתי שההתאוששות מהפגיעה תהיה איטית ומומשכת ושביתת הקופה הקרובה אנו צפויים לחזות בנסיגה במדדים חשובים כמו שיעור ההשתתפות של נשים בשוק העבודה ופערי השכר המגדריים במשק. נסיגה זו צפויה לגבות מחירים אישיים וכלכליים גבוהים מנשים רבות, לצד מחיר משקי של אובדן שעות עבודה, תת ניצול של ההון האנושי ושיעור השתתפות נמוך בשוק העבודה.

פגיעה משקית ישירה

בחודשים האחרונים התפרסמו הערכות שונות בנוגע לפגיעה הכלכלית במשק בעקבות משבר הקורונה. בנייר זה לא נתיימר להציג את מלוא הפגיעה הנובעת מצמצום הפעילות הכלכלית על שלל גורמיה והשלכותיה, ונתמקד רק בפגיעה המידית הנגרמת לשוק העבודה במצב של סגירת מסגרות החינוך.

כאשר מחילים את תוצאות הסקר על המשק כולו⁹, ניתן להעריך כי:

- כ-185,000 הורים, רובם הגדול אימהות, הפסיקו לעבוד כדי לטפל בילדים. השכר הממוצע בקרב ההורים שהפסיקו לעבוד הוא נמוך יחסית ועומד על כ-7,150 ₪ לחודש, ובסך הכול מדובר על אובדן הכנסה כולל בגובה של כ-305 מיליון ₪ בשבוע.¹⁰
- כ-420,000 הורים שכירים הפחיתו את שעות העבודה (בסגר השני) כדי לטפל בילדים, ב-4 שעות יומיות בממוצע השוות כ-260 ₪ ביום. מדובר על אובדן של כ-8.4 מיליון שעות עבודה למשק, בשווי כולל של כ-545 מיליון ₪, בכל שבוע של סגר. מתוכם, כ-370 מיליון על חשבון העובדים וכ-175 מיליון על חשבון המעסיקים. בסגר הראשון המספרים היו מעט גבוהים יותר.
- בסך הכול, במהלך שני הסגרים, אובדן ההכנסה למשק עקב הפחתת שעות עבודה של הורים עובדים עמד על כ-11 מיליארד ₪, מתוכם 8.7 מיליארד שולמו על ידי ההורים ו-2.3 מיליארד שולמו על ידי המעסיקים.
- נתוני הסקר מאפשרים להעריך כי במקרה של סגר נוסף, אובדן ההכנסה הכולל מאובדן שעות עבודה של הורים בשל הצורך לטפל בילדים יעמוד על כ-850 מיליון ש"ח לכל שבוע שבו מסגרות החינוך לא פועלות.

פגיעה משקית עקיפה (השפעות חיצוניות)

בנוסף להיבטים שנסקרו עד כה, הפקרת ההורים העובדים בתקופת הקורונה גובה שורה של מחירים משקיים עקיפים, שעלותם הכוללת עלולה להיות גבוהה במיוחד:

- **פגיעה בילדים.** ממצאי הסקר מצביעים בבירור על המחיר ששילמו ילדים להורים עובדים, שהעידו בשיעורים גבוהים על ויתורים בגבולות החינוכיים ועל אי שביעות רצון מתשומת הלב שהקדישו לילדיהם במהלך הסגר. מחקרים רבים מצביעים על החשיבות האדירה של תשומת לב הורית לשלומם הרגשי והקוגניטיבי של ילדים, באופן כללי ובמהלך משבר הקורונה בפרט. למעשה, הסיבה העיקרית לכך שארגון ה-OECD ממליץ לאמץ צעדים לתמיכה וסיוע להורים עובדים היא החשיבות הגדולה של ליווי הורי להצלחת מערך הלמידה מרחוק.¹¹ העובדה שהורים נדרשו להמשיך לעבוד כרגיל פגעה משמעותית ביכולתם של ילדיהם ללמוד, כאשר למשקי בית רבים

⁹ השוואת הנתונים הסוציו-דמוגרפיים שהתקבלו בסקר לנתונים רשמיים של הלמ"ס מצביעים על דימיון גבוה בין אוכלוסיית המדגם לבין האוכלוסייה הכללית של הורים עובדים בישראל. דמיון זה מאפשר, לתפיסתנו, לגזור ממצאי הסקר הערכות כלליות בנוגע לפגיעה במשק. לקבלת נתוני הסקר הגולמיים ניתן לפנות ל: mann@berl-k.org.il.

¹⁰ החוק הרשמי לא מציע להורים לקבל דמי אבטלה עבור יציאה יזומה לחל"ת במטרה לטפל בילדים. בפועל, ייתכן שחלק מההורים הללו כן קיבלו דמי אבטלה בכפוף לשיקול הדעת של פקידי המוסד לבט"ל, אך לא קיימים נתונים בנושא.

¹¹ OECD, [Strengthening online learning when schools are closed: The role of families and teachers in supporting students during the COVID-19 crisis](#), September 2020.

היו חסרים אפילו האמצעים הטכנולוגיים הבסיסיים שיאפשרו לשני הדברים הללו להתקיים במקביל. היעדר תמיכה וסיוע להורים מהווה נדבך נוסף בהפקרת הילדים ובני הנוער במהלך הקורונה ובהרחבת ההשלכות השליליות הקשות של המשבר על עתידם.

■ **הרחבת אי השוויון החברתי-כלכלי.** נתונים וניתוחים שהתפרסמו בחודשים האחרונים מצביעים על כך שמשבר הקורונה פגע ביתר שאת באוכלוסיות שסבלו מלכתחילה ממצוקה כלכלית ומקושי להתקיים בכבוד. גם תוצאות הסקר שמוצג כאן מצביעות על הפגיעה התעסוקתית הקשה שספגו שתי האוכלוסיות העניות ביותר בישראל – החברה הערבית והציבור החרדי. בהקשר זה, סביר להניח שהקושי לשלב עבודה וטיפול בילדים גדול במיוחד בקרב משפחות מאוכלוסיות מוחלשות, בהן ההורים עובדים במשרות פחות גמישות, מספר הילדים הממוצע גדול יותר, הגישה לאמצעים טכנולוגיים פחותה וכך גם, במקרים רבים, תחושת המסוגלות של ההורים לסייע לילדיהם עם מטלות לימודיות¹². בנוסף, בספרות המחקרית ידועה תופעה המכונה "אובדן הלמידה של הקיץ" (Summer learning loss) 'במסגרתה תלמידים המשתייכים למעמדות סוציו-אקונומיות נמוכים מאבדים במהלך חופשת הקיץ חלק נכבד מההישגים שצברו במהלך שנת הלימודים, היות שהם חשופים פחות להזדמנויות למידה בלתי פורמליות ובמקרים רבים נהנים מנוכחות הורית פחותה לעומת חבריהם.¹³ הממצאים המחקריים הנוגעים לאובדן הלמידה במהלך חופשת הקיץ הם דרמטיים, וזאת כאשר מדובר בחודשיים של הפסקה בלבד. סביר להניח שהפסקת הלמידה במהלך הקורונה, שהיא ממושכת יותר ומאופיינת בלחצים וקשיים שאינם מאפיינים את חופשת הקיץ, תניב תוצאות דומות ואף קשות יותר שירחיבו משמעותית את הפערים הגדולים ממילא בין ילדים ממעמדות סוציו-אקונומיות שונים.

■ **סיכון בריאותה של האוכלוסייה המבוגרת.** מהסקר עולה ששיעור לא מבוטל בקרב הורים לילדים קטנים שהמשיכו לעבוד נאלצו להיעזר בהוריהם המבוגרים כדי לטפל בילדים. גם בסגר הראשון, שהיה מאופיין בהקפדה רבה יותר על ההנחיות, קרוב לרבע מההורים העידו שנעזרו בסבים. היות שלא ניתן לעבוד ולטפל בילדים במקביל, והיות שלא כל משקי הבית יכולים להרשות לעצמם להשתמש בשירותי בייביסיטר, סביר שהורים רבים פנו לעזרה זו בלית ברירה ומתוך חוסר אונים, חרף העובדה שהיא עלולה לסכן את בריאותם של הוריהם המבוגרים.

■ **פגיעה בתפוקה.** היעדר התמיכה בהורים עובדים במהלך הקורונה משקפת את הדרישה שהופנתה כלפיהם במהלך הסגרים – תמשיכו לעבוד כרגיל ותטפלו בילדים במקביל. למותר לציין שעבור הורים לילדים בגילים צעירים זוהי משימה בלתי אפשרית, וסביר להניח שגם הורים שהמשיכו לעבוד באותו ההיקף ספגו ירידה בתפוקה בתקופה זו. הנחה זו מקבלת תוקף ממחקר חדש שנערך בבריטניה בעקבות הסגר הראשון, ומצא שעל אף שסך הפרודוקטיביות לא נפגע בעקבות המעבר לעבודה מהבית, התפוקה של אימהות לילדים אכן ירדה. לממצא זה עלולות להיות השלכות נוספות על מעמדן של נשים בשוק העבודה, בנוסף להיבטים שנסקרו לעיל.

¹² שם.

¹³ ראו למשל Alexander, K., Pitcock, S., & Boulay, M. C. (Eds.). *The summer slide: What we know and can do about summer learning loss*. Teachers College Press, 2016.

מדיניות הסיוע להורים בתקופת הקורונה

סיוע כלכלי

מאז פרוץ משבר הקורונה, הורים לילדים עד גיל 18 קיבלו מהמדינה מענקים בשתי פעימות. "מענק פסח" בגובה של 500 ₪ לילד (עבור עד 4 ילדים), ומענק נוסף ששולם בחודש אוגוסט בגובה 500 ₪ עבור כל אחד מארבעת הילדים הראשונים ו-300 ₪ נוספים עבור הילד החמישי ואילך. מענק זה שולם בנוסף למענק בגובה 750 ₪ שהועבר לכל תושבי ישראל שמעל גיל 18.

בין החודשים מרץ לאוקטובר 2020, עובדים שנכנסו לבידוד עקב חשיפה שלהם או של ילדיהם לקורונה היו זכאים לדווח על ימי הבידוד כימי מחלה ולקבל עליהם תשלום חלקי מהמעסיק, אך זאת רק בתנאי שעומדים לזכותם ימי מחלה צבורים. מה-29 באוקטובר 2020 עובדים זכאים לקבל תשלום מלא ("דמי בידוד") מהמעסיק במקרה של כניסה לבידוד או שהייה עם ילד בבידוד, החל מהיום השני. המעסיקים יכולים לנכות עד 4 ימי מחלה מהצבירה של העובד וזכאים לקבל החזר מהמדינה עבור דמי הבידוד ששילמו ("דמי בידוד").

אזרחים שאיבדו את פרנסתם בעקבות הקורונה ועמדו בתנאים הנדרשים, זכאים לקבל דמי אבטלה או מענקים לעצמאים מהמדינה, אך הזכאות אינה תלויה ואינה משתנה במקרה שבו הזכאי הוא הורה לילדים. לפני הקורונה הורים לילדים היו זכאים למשך דמי אבטלה ארוך יותר, אך הארכת הזכאות לכלל האוכלוסייה ביטלה את ההטבה היחסית הזאת.

סיוע בטיפול

תקנות החירום שקבעה הממשלה במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה איפשרו למשפחות בהן שני ההורים מוגדרים כעובדים חיוניים לשלוח את ילדיהן למסגרות גם בזמן השבתת מערכת החינוך ומסגרות הטיפול לגיל הרך.¹⁴ עם זאת, אף גוף ממשלתי לא קיבל על עצמו אחריות לאספקת השירות, ומפרסומים בתקשורת עולה כי היצע המסגרות הייעודיות היה מועט ובמקרים רבים לא מותאם לגיל הילדים ולצורכיהם.¹⁵ חלק מהרשויות המקומיות פתחו מסגרות לילדי עובדים חיוניים, אך אלה יועדו ברובן לילדי העובדים במערכת הבריאות והחינוך המיוחד בלבד, על אף העובדה שגם עובדים בתחומים כגון אספקת מזון ומצרכים חיוניים, תברואה, תחבורה ציבורית, שיטור ועוד רבים אחרים, הוגדרו כחיוניים ונדרשו להגיע לעבודה כרגיל.¹⁶ בנוסף, היות שהזכאות ניתנה רק להורים שגם בני זוגם הוגדרו כחיוניים (במקרים של משפחות עם שני הורים), היא הציבה משפחות רבות במצב שבו הורה אחד נאלץ לעשות ויתורים תעסוקתיים מרחיקי לכת כדי לטפל לבדו בילדים בזמן שהשני נמצא בעבודתו החיונית. כמובן שמצב זה נכון גם עבור משפחות יחידניות/חד הוריות באשר הן.

¹⁴ https://www.oref.org.il/SIP_STORAGE/FILES/7/6547.pdf

¹⁵ נועה לימונה, [התקציב לגנים לילדי הורים חיוניים קיים, אך המשרדים מגלגלים אחריות](#), הארץ, 11.10.20.

¹⁶ דוד טברסקי, [אין פתרון לילדי העובדים החיוניים](#), דבר העובדים, 23.9.2020.

מסגרות שנפתחו בצמוד לבתי חולים ונועדו לתת מענה לילדי הצוותים הרפואיים זכו למימון חלקי של משרד הבריאות, אך הורים נדרשו במקרים רבים להוסיף תשלום. המסגרות שפעלו באופן פרטי לא זכו למימון כלשהו וההורים נשאו בעלות. עבור הורים שילדיהם נמצאים בשגרה במסגרות הפרטיות לגיל הרך, המשמעות היא במקרים רבים תשלום כפול – גם עבור המסגרת הפתוחה וגם תשלום נוסף, חלקי בדרך כלל, עבור המסגרת הסגורה.

באופן כללי, הורים לילדים הרשומים לגנים ולמעונות פרטיים נדרשו במקרים רבים להמשיך ולשלם סכום מסוים למסגרת במהלך הסגרים, ורבים אף התבקשו בתחילת שנת הלימודים הנוכחית לחתום על "סעיף קורונה" מיוחד, שמחייב אותם לשאת בחלק מהתשלומים בכל מקרה של סגר נוסף. מעונות היום המסובסדים הנמצאים בפיקוח משרד העבודה והרווחה נדרשו אמנם להחזיר להורים את התשלום עבור תקופת הסגר, אך חשוב להזכיר שהיצע המסגרות הללו דל מאוד, והן מספקות שירותים לכ-24% בלבד מהתינוקות והפעוטות בישראל. סירובה המתמשך של המדינה לקחת אחריות על אספקת שירותי החינוך והטיפול לגיל הרך הובילה למצב בו הבחירה במסגרות פרטיות איננה בחירה, אלא כורח המציאות, וכך גם הנטל הכלכלי הכבד שמצב זה משית על רוב המשפחות הצעירות.

סקירה משווה: מדיניות הסיוע להורים בתקופת הקורונה במדינות ה-OECD

מאז פרוץ המשבר, מרבית המדינות המערביות נקטו בצעדי מדיניות שונים שנועדו לסייע להורים עובדים להתמודד עם מצב של סגירת מערכות החינוך והטיפול, ולאפשר להם להעניק לילדיהם את הטיפול ואת תשומת הלב הנחוצים. הטבלה שמוצגת בעמודים הבאים פורסת את הצעדים העיקריים שאומצו על ידי מדינות ה-OECD במהלך החודשים האחרונים, ומדגישה את היעדרה של מדיניות מקבילה בישראל.¹⁷ הסקירה מציגה רק צעדי מדיניות רשמיים שנקבעו ברמת המדינה, ואינה כוללת צעדים וולונטריים של מעסיקים או זכויות שהוענקו לסקטורים מסוימים בלבד.

הסקירה מלמדת כי **רוב** מדינות ה-OECD, וביניהן צרפת, גרמניה, איסלנד, קנדה, יפן, פולין, בריטניה, ארה"ב ואחרות הפעילו תוכניות המאפשרות להורים לקחת חופשה לצורך טיפול בילדים, במימון מלא או חלקי. במרבית המדינות המימון הוא באחריות המדינה, למעט בכמה בודדות הדורשות מהמעסיק להשתתף בתשלום (או, במקרה של ארה"ב בלבד, לשאת בכולו). חלק מהמדינות הללו גם מאפשרות להורים עובדים להפחית את שעות העבודה שלהם באופן זמני כדי לטפל בילדים בתקופת הקורונה, ולקבל פיצוי כספי מהמדינה על אובדן שעות העבודה.

בנוסף לצעדים הללו, מדינות רבות וביניהן בלגיה, הונגריה, לטביה, איטליה, נורבגיה וספרד האריכו בתקופת הקורונה את הזכויות שניתנו להורים לילדים קטנים עוד לפני פרוץ המשבר. בהקשר זה חשוב לזכור שהורים בישראל זכאים מלכתחילה למספר מצומצם של ימי חופשה ומחלה בהשוואה למקובל במדינות ה-OECD¹⁸ ולתקופת הורות ולידה ("חופשת לידה") קצרה ולא מספקת.¹⁹ צעדי מדיניות נוספים

¹⁷ רוב המידע בטבלה לקוח מסקירות שפורסמו במסגרת ה-International Network on Leave Policies & Research, וניתן למצוא אותן [באתר הפרויקט](#). במקרים בהם נעשה שימוש במקור אחר הוא מצוין בהערות שוליים נפרדות.

¹⁸ יערה מן, [נשוב עם צאת הלבנה: אימהות ואבות בשוק העבודה הישראלי](#), שדולת הנשים בישראל, מרץ 2019.

¹⁹ יערה מן, [הזכות לאבהות פעילה: המלצות לשינוי מדיניות חופשת הלידה בישראל](#), שדולת הנשים בישראל, פברואר 2018.

בהם נקטו מדינות בודדות הם סבסוד תשלום לשירותי בייביסיטר, הגנה מיוחדת לנשים בהריון, השלמת הכנסה למסגרות טיפול לגיל הרך שנשארו פתוחות אך קיבלו פחות ילדים, ומענקי סיוע חד פעמיים.

ניתן לראות, כי כ-75% (23 מבין 31 המדינות שנסקרו), הציעו להורים אפשרות לקחת חופשת טיפול ו/או השאירו את מסגרות החינוך לגיל הרך פתוחות. כלומר, רק רבע מהמדינות הנסקרות, וישראל ביניהן, לא הציעו להורים אף אחד משני הפתרונות הללו. מן הראוי לציין כי הסקירה מציגה תמונה חלקית בנוגע ליכולתם של הורים ברחבי העולם להתמודד בצורה מיטבית עם קשיי הקורונה, משום שהיא מקיפה רק את הצעדים הנוספים שנקטו מדינות בתקופת הקורונה ויועדו להורים בלבד, בזמן שמדינות נבדלות ביניהן בהיקף הסיוע שהן מעניקות מלכתחילה למשפחות בפרט ולאזרחים בכלל. אך דווקא בשל כך, משום שמדיניות המשפחה בישראל מצומצמת מלכתחילה ביחס לעולם, ניתן להסיק שמיעוט הצעדים שנקטו כדי לסייע להורים בתקופת הקורונה רק החריף את הפער.

מדינה	מדיניות הפעלת מסגרות לילדים קטנים	סיוע כלכלי להורים עובדים
איסלנד	מסגרות לגיל הרך לא נסגרו רשמית (חלק נסגרו עקב שביתות).	- פיצוי ממשלתי בגובה 100% מהשכר להורים שנאלצים להישאר בבית כדי לשמור על הילדים. - תשלום חד פעמי בגובה של 280 או 140 יורו לילד (תלוי הכנסת הורים).
גרמניה	נסגרו, פרט למסגרות לילדי עובדים חיוניים באחריות המדינה.	- במקרה של סגר או בידוד, הורים שמפסיקים לעבוד כדי לטפל בילדיהם (עד גיל 12 או בעלי צרכים מיוחדים) זכאים לפיצוי על אובדן הכנסה בגובה של 67% מהשכר ועד 2,016 יורו בחודש. עד 10 שבועות להורה במשק בית שבו שני הורים ועד 20 למשקי בית חד הוריים. - תוספת לקצבת ילדים למשפחות מעוטות יכולת בגובה 185 יורו לחודש, בין אפריל לספטמבר. - מענק אוניברסלי בגובה 300 יורו לילד, או כפול לילדים במשפחות חד הוריות.
איטליה	נסגרו.	- הורים לילדים עד גיל 12 זכאים לחופשה מיוחדת בעקבות סגירת מערכת החינוך, עד 15 ימים למשפחה ובפיצוי של 50% מהשכר. - עד סוף שנת 2020, הורים זכאים לכרטיס הנחות המאפשר רכישת מוצרי יסוד ושירותים במחירים מסובסדים. - הורים שאינם מנצלים את האפשרות לחופשה מיוחדת, זכאים להחזר על הוצאות בייביסיטר בגובה של עד 600 יורו בחודש. - בשגרה, הורים באיטליה זכאים ל"חופשת הורות" של חצי שנה (בנוסף לחופשת הלידה), בפיצוי של 30% מהשכר עד גיל 6 וללא פיצוי בין גיל 6 ל-12. בעקבות הקורונה הפיצוי הוגדל ותקופת הזכאות הוארכה. - הורים זכאים לסבסוד עבור ילדים שרשומים למסגרות קיץ, בגובה של עד 1,200 יורו למשפחה.
יפן	לא נסגרו.	- סבסוד מעסיקים שאיפשרו להורים לילדים לקחת חופשה בתשלום במטרה לטפל בילדיהם מסיבות הקשורות לקורונה. הסבסוד הוא בגובה 100% מהשכר עד תקרה של כ-121 יורו ליום. - תוספות לקצבאות הילדים הרגילות המשולמות להורים בעלי הכנסה נמוכה. - בהיעדר מסגרות פעילות הורים זכאים להארכת חופשת הלידה הניתנת בשגרה עד גיל שנה-שנה וחצי, עד להפעלה המחודשת של המסגרות.
אוסטריה	לא נסגרו.	- אפשרות לחופשה בת 3 שבועות לצורך טיפול בילדים, משולמת במלואה – 2/3 על ידי המעסיק ו-1/3 על ידי המדינה. - מענק חד פעמי בגובה 360 יורו לילד. - סיוע כספי מיוחד למשפחות נזקקות בגובה של 1,200 יורו לילד, עד 3 חודשים.
סלובקיה	נסגרו.	- זכאות לחופשה מיוחדת לצורך טיפול בילדים עד גיל 10 (או ילדים מבוגרים יותר בעלי צרכים מיוחדים) שמסגרות החינוך שלהם נסגרו עקב הקורונה, בפיצוי של כ-70% משכר הנטו. - הארכת תקופת ההורות המוענקת בשגרה להורים לילדים עד גיל 3, בתשלום של 370 יורו בחודש, להורים שזכאותם הסתיימה בתקופת הסגר.
סלובניה	נסגרו, הופעלו מסגרות בהתנדבות לילדי עובדים חיוניים.	- במהלך סגר, הורים שלא יכלו לעבוד מהבית ונאלצו להיעדר מהעבודה כדי לטפל בילד עד כיתה ה', היו זכאים לפיצוי בגובה 80% מהשכר ולא נמוך יותר משכר המינימום. - הורים הנאלצים להישאר עם ילד בבידוד זכאים לפיצוי בגובה 50% מהשכר ולכל הפחות 70% משכר המינימום.
קנדה	ברוב המקומות איפשרו למסגרות	- הורים הנשארים בבית כדי לטפל בילדים עד גיל 12 שמסגרות החינוך שלהם סגורות בעקבות הקורונה, זכאים לסכום של 450 דולר קנדי (כ-350 דולר ארה"ב) לשבוע. הזכאות היא עד 26 שבועות בשנה שבין ספטמבר 2020 לספטמבר 2021.

	להמשיך לפעול בתפוסה חלקית.	
בלגיה	נסגרו, חוץ מילדי עובדים חיוניים ולילדים ממשפחות מעוטות יכולת.	- בבליה קיימת בשגרה זכאות לחופשה מלאה של שנה, או חופשה חלקית (הפחתת שעות) ממושכת יותר, לצורך טיפול בילד עד גיל 8 או עד גיל 21 עבור ילד עם צרכים מיוחדים. - בתקופת הקורונה הורים עובדים יכולים להפחית את שעות העבודה שלהם ב-25% עד 50% לצורך טיפול בילדים עד גיל 12, או עד גיל 21 לילדים עם צרכים מיוחדים ולקבל פיצוי מהמדינה בגובה של בין 180 ל-530 יורו בחודש. ²⁰
פולין	נסגרו.	- זכאות לקצבת טיפול בגובה של 80% מהשכר להורים לילדים עד גיל 8 או לילדים גדולים יותר בעלי צרכים מיוחדים, בתקופה שבה מסגרות החינוך סגורות או במקרים בהם הורים החליטו שלא לשלוח את הילדים למסגרות פתוחות.
בריטניה	נסגרו, חוץ מילדי עובדים חיוניים.	- הורים יכולים לבקש לצאת לחופשה בתשלום לצורך טיפול בילדים עקב הקורונה, בהסכמת המעסיק ובפיצוי המדינה בגובה 80% מהשכר, עד לתקרה של 2,500 פאונד. ²¹
שווייץ	נסגרו, חוץ מילדי עובדים חיוניים.	- הורים לילדים עד גיל 12 שמפסיקים לעבוד בתקופה של בידוד או סגירת מסגרות חינוך זכאים לפיצוי של 80% מהשכר (להורה אחד בכל משפחה).
צ'כיה	לא נסגרו.	- הורים לילדים עד גיל 14 היו זכאים לחופשה בתשלום של 80% מהשכר בזמן שבתי הספר היו סגורים, ולהגנה תעסוקתית.
ליטא	נסגרו, חוץ מילדי עובדים חיוניים.	- אפשרות להישאר בבית על חשבון ימי מחלה במשך 60 יום, להורים לילדים ביסודי ולילדים גדולים יותר בעלי צרכים מיוחדים, במקרה שבו ההורה אינו יכול לעבוד מהבית. הפיצוי על אובדן ההכנסה הוא בגובה של 65% מהשכר.
פינלנד	לא נסגרו.	- סכום של 724 יורו לחודש, במשך חודשיים, שולם להורים שלקחו חופשה ללא תשלום במהלך הסגר כדי לטפל בילדים עד כיתה ג' או ילדים עם צרכים מיוחדים.
שוודיה	לא נסגרו.	- אפשרות להשתמש בימי מחלת ילד במקרה של סגירת מסגרות החינוך עקב הקורונה. הזכאות היא לעד 120 ימים בשנה, בפיצוי של כ-70% מהשכר. - קצבה מיוחדת להורים לילדים שהיו חולים במחלה קשה במהלך שנת 2020. - אפשרות לקבל "קצבת הריון" לנשים הרות העובדות במקומות החשופים לקורונה.
לטביה	לא נסגרו, אך עודדו את האוכלוסייה להישאר בבית.	- הגדלה של דמי טיפול לילד המשולמים להורים לפעוטות בגילי 18-24 חודשים. - בשגרה, הורים זכאים ל-18 חודשים של חופשת הורות, בסבסוד של 60%-43% מהשכר, עד לגיל 8 של ילדם. הורים שזכאותם הסתיימה במהלך תקופת הקורונה ואין להם הכנסה אחרת, זכאים להארכת תקופת הזכאות. - אספקת ארוחות לילדים החיים בעוני ולמשפחות עם 3 ילדים ומעלה.
נורווגיה	נסגרו, חוץ מילדי עובדים חיוניים.	- תוספת של 20 ימים למכסת ימי המחלה המשולמים לעובדים ב-100% מהשכר, אותם ניתן לנצל לצורך טיפול בילד עקב סגירת מערכת החינוך.
אסטוניה	לא נסגרו.	- קצבה בגובה 70% מההכנסה להורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים. - אספקת ארוחות לילדים ברמה המוניציפלית.
פורטוגל	נסגרו, חוץ מילדי עובדים חיוניים.	- זכאות להגנה תעסוקתית עבור הורים שלא יכולים לעבוד מהבית, במקרה של היעדרות הקשורה לטיפול בילדים בתקופת שבה מסגרות החינוך סגורות או במהלך בידודים וסגירות נקודתיות עקב חשיפה לקורונה. - קצבה חד פעמית בגובה של 2/3 מהשכר ועד תקרה של 1,950 יורו, לאחד מההורים בלבד.
יוון	נסגרו.	- הורים לילדים עד כיתה ט' זכאים לחופשה מיוחדת במהלך סגר, במקרים של סגירת בתי ספר בעקבות חשיפה לקורונה ובמקרה שבו הילד משתייך לקבוצת סיכון ולכן אינו הולך

²⁰ <https://www.bdo.be/en-gb/news/2020/the-corona-parental-leave-is-final-and-can-be-applied-for-at-the-neo>

²¹ <https://workingfamilies.org.uk/articles/coronavirus/#time-off-caring>

		למסגרת בתקופה זו. על כל 4 ימי חופשה מיוחדת, יום אחד הוא על חשבון העובד, יום על חשבון המדינה ויומיים על חשבון המעסיק. - הורים זכאים להפחית את שעות העבודה שלהם בזמן שבו המסגרות סגורות, ו"להחזיר" את השעות לאחר החזרה לשגרה.
ארה"ב	הרוב נסגרו, החלטה ברמת המדינה.	- הורים רשאים לקחת חופשת מחלה בת שבועיים, בתשלום מלא על חשבון המעסיק, כדי לטפל בילדים במקרה של בידוד או סגירת מערכות החינוך. בנוסף, הם זכאים ל-10 שבועות נוספים של חופשה לצורך טיפול בילד, בתשלום של 2/3 מהשכר על חשבון המעסיק²².
אוסטרליה	המסגרות נותרו פתוחות והוצעו בחינם להורים עובדים. ניתנה תמיכה ממשלתית ייעודית למעונות וגנים לגיל הרך שהפסידו חלק מהכנסתם עקב ירידה בתפוסה.	- לא ננקטו צעדי סיוע נוספים המיועדים להורים בלבד.
צרפת	נשארו פתוחים בתפוסה חלקית עם עדיפות לילדי עובדים חיוניים. בעלי המעונות קיבלו פיצוי מהמדינה על אובדן ההכנסה.	- מעסיקים חויבו לאפשר עבודה בשעות מופחתות או גמישות במהלך הסגר, וקיבלו פיצוי של 70% מהשכר נטו של עובדים שעבודתם הופרעה בשל טיפול בילדים בזמן הסגר ובכל מקרה של סגירת בתי ספר בשל חשיפה לקורונה.
ישראל	נסגרו, ניתנה אפשרות להפעיל מסגרות לילדי עובדים חיוניים אך לא הובטח מקום במסגרות	- לא ניתנו פיצוי או הגנה תעסוקתית במהלך הסגר. - החל מה-29/10, הורים הנכנסים עם ילדיהם לבידוד זכאים להחזר מהיום השני ואילך. - שני מענקים בגובה 500 ₪ (כ-125 יורו) לילד.
הונגריה	נסגרו, חוץ מילדי עובדים חיוניים	- בשגרה, הורים בהונגריה זכאים לקצבה בגובה של 70% מהשכר מתום חופשת הלידה ועד ליום הולדת שנתיים של ילדם, ולאחר מכן לקצבה קבועה מופחתת עד גיל 3. הורים ל-3 ילדים ומעלה זכאים לקצבה מיוחדת עד שמלאו לילדם הצעיר 8. בעקבות הקורונה הזכאות הוארכה עד סוף תקופת הסגר, עבור הורים שזכאותם אמורה הייתה להסתיים.
ספרד	נסגרו	- הרחבת זכויות של הורים החוזרים מחופשת לידה והורות, היכולים לבקש חזרה הדרגתית.
צ'ילה	נסגרו	- אספקת ארוחות לילדים.
דנמרק	נסגרו, חוץ מילדי עובדים חיוניים בהפעלת הרשויות המקומיות	- הגנה מיוחדת לנשים בהריון.
הולנד	נסגרו	- לא ננקטו צעדים המיועדים להורים בלבד.
ניו זילנד	נסגרו	- לא ננקטו צעדים המיועדים להורים בלבד.

²² <https://www.dol.gov/agencies/whd/pandemic/ffcra-employee-paid-leave>

סיכום והמלצות מדיניות

הסקירה שהוצגה בדוח זה חושפת את עומק הפגיעה הכלכלית והרגשית שתקופת הקורונה גבתה, ועדיין גובה, ממשפחות בישראל ומצביעה על הצורך הדחוף בנקיטת מדיניות שתאפשר התמודדות טובה יותר ופוגענית פחות במקרה של סגר נוסף או של סגירה נקודתית של מסגרות עקב חשיפה לקורונה.

בראשית הדברים נציין, **שהמדיניות הדחופה ביותר אותה יש לקדם היא זו שתמנע סגירה נוספת של מסגרות החינוך ותאפשר להן להמשיך ולפעול לאורך זמן גם בתקופת הקורונה**. השארת מערכת החינוך פתוחה היא מטרה עליונה בחשיבותה לא רק בגלל הפגיעה בהורים, אלא – בעיקר – בשל הפגיעה החמורה בשלומם של הילדים ובעתידם. משבר הקורונה מהווה הזדמנות לקידום רפורמה לצמצום מספר התלמידים בכיתה, לשינוי אופי הלמידה ולפתיחת מסגרות טיפול וחינוך ציבוריות לגיל הרך. הרפורמות הללו דורשות חשיבה נפרדת ויש לקוות שהיא מתקיימת כבר באגפי הממשלה הרלוונטיים, אך נייר זה מבקש לפרוס המלצות מדיניות ממוקדות שנועדו לסייע להורים במקרה שבו בכל זאת ייסגרו מסגרות החינוך, גם אם באופן חלקי או ממוקד.

הצעדים הבאים מבוססים על ממצאי הסקר שהוצג לעיל ועל המדיניות בה נוקטות מדינות אחרות כדי להתמודד עם השפעות משבר הקורונה על הורים עובדים. אימוצם צפוי להעביר חלק מהנטל בו נושאים ההורים והמעסיקים לידיה של המדינה, ולצמצם משמעותית את ההשפעות השליליות של המשבר ברמת המשפחה וברמה המשקית גם יחד.

4. תוכנית לפיצוי הורים עובדים במקרה של סגירת מסגרות החינוך.

המצב הנוכחי, במסגרתו העובדים והמעסיקים נושאים לבדם בעלויות של אובדן שעות עבודה עקב סגירת מערכת החינוך ומסגרות הטיפול לגיל הרך, אינו מתקבל על הדעת. בכל מקרה של סגירת מסגרות החינוך יש להציע פיצוי על אובדן הכנסה, לפי המודל הבא:

- הורה לילד עד גיל 12, או עד גיל 21 להורים לילדים עם צרכים מיוחדים, יהיה זכאי לקחת "חופשת טיפול" מעבודתו, ללא מגבלת ימים ועד לחזרת המסגרת לפעילות, הן במקרים של סגר כולל והן במקרים של סגירה נקודתית של מעונות, גנים או בתי ספר עקב הקורונה. זאת בתנאי שגם ההורה השני עובד או אינו יכול לטפל בילדים מסיבה אחרת, או כשמדובר בהורה חד הורי/יחידני. פיצוי בגובה 100% מהשכר ישולם לעובדים המשתכרים עד גובה השכר החציוני במשק ולאחר מכן גובה הפיצוי ירד ל-80% עד לתקרה בגובה השכר הממוצע במשק, למעט במקרה של משפחה חד הורית/יחידנית שתהיה זכאית לפיצוי מלא בכל מקרה. הזכאות תינתן להורה אחד בלבד בכל משק בית, אך ההורים יוכלו לחלוק אותה ביניהם לפי ראות עיניהם. יש לעודד אימהות ואבות לנצל את הזכאות בצורה שווה ככל הניתן.

- לחלופין, במשקי בית בהם ההורים ממשיכים לעבוד במצב של סגירת מסגרות החינוך, שני ההורים יוכלו לבקש הפחתה בשעות העבודה מבלי ששכרם או זכויותיהם בעבודה ייפגעו. המעסיקים יהיו זכאים להחזר מהמדינה עבור אובדן שעות העבודה.

- במקרה שבו ההורים מועסקים במשרה מלאה ואינם יכולים או מעוניינים להפחית את שעות העבודה או לצאת לחופשת טיפול, הם יהיו זכאים להגיש בקשה להחזר מהמדינה עבור הוצאות

טיפול בילדים בגובה של עד 200 ש"ל ליום למשפחה, ועד 400 ש"ל ליום למשפחה חד הורית. זכות זו תעמוד גם להורים עצמאים שימשיכו לעבוד בהיקף כלשהו בתקופה שבה מסגרות החינוך סגורות.

- הורים לילדים עם צרכים מיוחדים יוכלו לבקש החזר נוסף מהמדינה עבור הוצאות מיוחדות שיידרשו לשאת בהן בעקבות מגבלות הקורונה.
 - מעסיקים יחויבו לאשר הפחתת שעות או יציאה לחופשת טיפול, ולשמור לעובדים על זכויותיהם במהלך התקופה. מעסיקים יצטרכו לנמק ולקבל אישור ממשרד העבודה והרווחה במקרים חריגים בהם לא ניתן לאפשר לעובדים להפחית שעות או לצאת לחופשת טיפול. ככל שיווצר מצב שבו הורה נאלץ להתפטר ממקום עבודתו בשל סירוב או סיבה מוצדקת מצד המעסיק, הוא יהיה זכאי לדמי אבטלה החל מהיום הראשון.
 - הורים שילדיהם נמצאים בקבוצת סיכון ורופא הילדים המטפל ממליץ להשאירם בבית כדי למנוע חשיפה לנגיף, יהיו זכאים לנצל את הזכויות המנויות לעיל, כל עוד המלצת הרופא לא משתנה.
- העלות התקציבית של המודל המוצע עומדת על בין 800 מיליון ל-1.1 מיליארד ש"ל לשבוע של סגר מלא²³. עלות זו דומה לעלות בה נשאו ההורים והמעסיקים בסגרים הקודמים, כך שהמודל אינו מוסיף עלויות למצב הקיים אלא רק מעביר אותן ממשקי הבית הפרטיים אל קופת המדינה. בכך, בנוסף לסיוע הנקודתי וההכרחי שהמודל מציע להורים, אימוצו ימנע צמצום נוסף בהכנסה הפנויה של משקי הבית ויתרום להגדלת הצריכה ולמניעת העמקה נוספת של המיתון הכלכלי.

5. לקיחת אחריות ממשלתית על הפעלת מסגרות לילדי עובדים חיוניים ולילדים במשפחות

חדהוריות/יחידניות, במקרה של סגר נוסף. שירותי טיפול וחינוך לילדים עד גיל 12 הם תנאי הכרחי ליציאת הוריהם לעבודה. במקרה של סגר נוסף קיים צורך אקוטי בהגדלת היצע המסגרות שיישארו פתוחות, וככלל יש לשאוף להשאיר **מספר מקסימלי של מסגרות פתוחות**, תחת המגבלות שייקבעו על ידי משרד הבריאות. בתוך כך, יש לאפשר למפעילות של מסגרות פרטיות שיכולות ומעוניינות להישאר פתוחות לעשות זאת, ולפצות אותן על אובדן ההכנסה במקרה שהנחיות משרד הבריאות יחייבו צמצום של מספר הילדים במסגרת. באופן דומה, יש לשאוף להפעלת כל הגנים הציבוריים במתכונת מצומצמת, ולקבוע מדרג של קדימות המתעדף ילדי עובדים חיוניים, ילדים להורים יחידניים/חד הוריים וילדים ממשפחות בעלות הכנסה נמוכה בהן שני ההורים עובדים. ככל שהמדינה תצליח לפתוח מסגרות חינוך וטיפול רבות יותר במקרה של סגר, כך יפחתו העלויות של תכנית הפיצוי המוצעת בסעיף 1.

6. הארכת חופשת הלידה בתשלום עד סוף הסגר. במקרה של סגר נוסף יש לאפשר לאימהות (או

אבות) שחופשת הלידה המשולמת שלהן מסתיימת במהלך הסגר להאריכה עד חזרה מלאה לפעילות של מסגרות החינוך והטיפול לגיל הרך. גם אבות יוכלו לנצל את ההארכה, בהינתן שהאם חוזרת לעבודה, ולקבל את מלוא הזכויות הנובעות מכך.

²³ לא ניתן להעריך עלות מדויקת יותר משום שלא ניתן לדעת באיזו מידה אימוץ המודל ישפיע על מבנה התמריצים של ההורים.